

SANAT ELEŞTİRİSİ/ART CRITICISM

16. İSTANBUL BİENALİ: YEDİNCİ KITA

Fırat ARAPOĞLU¹

¹Altınbaş Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Sosyal Bilimler Bölümü, İstanbul.
firat.arapoglu@altinbas.edu.tr ORCID No: 0000-0003-0312-6920

Geliş Tarihi/Received Date: 24/12/2019 **Kabul Tarihi/ Accepted Date:** 25/12/2019

Öz

16. İstanbul Bienali'nin çağdaş sanattaki konumu ve etkinlik sonundaki değeri nasıl değerlendirilebilir? Çağdaş sanatın önemli sanatçılarının, bienaldeki üretimleri ve işlerle bağlam ilişkisi nasıl yorumlanabilir? Bu denemede, 16.İstanbul Bienali'ne dair bazı parametreler ele alınmakta ve bunlara dair sorular sorulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İstanbul Bienali, Çağdaş Sanat, Eleştiri, Ekolojik Sanat, İklim Krizi.

16TH ISTANBUL BIENNIAL: SEVENTH CONTINENT

Abstract

So, how the location of 4th International Mardin Biennial and its values after the end of event can be considered? How can the fact, that important artists' productions of contemporary art in the biennial and relation between works and concept be interpreted? In this essay, some parameters on the 4th International Mardin Biennial and some questions related to this issue are explored.

Keywords: Contemporary Art, İstanbul Biennial, Criticism. Ecological Art, Climate Crisis.

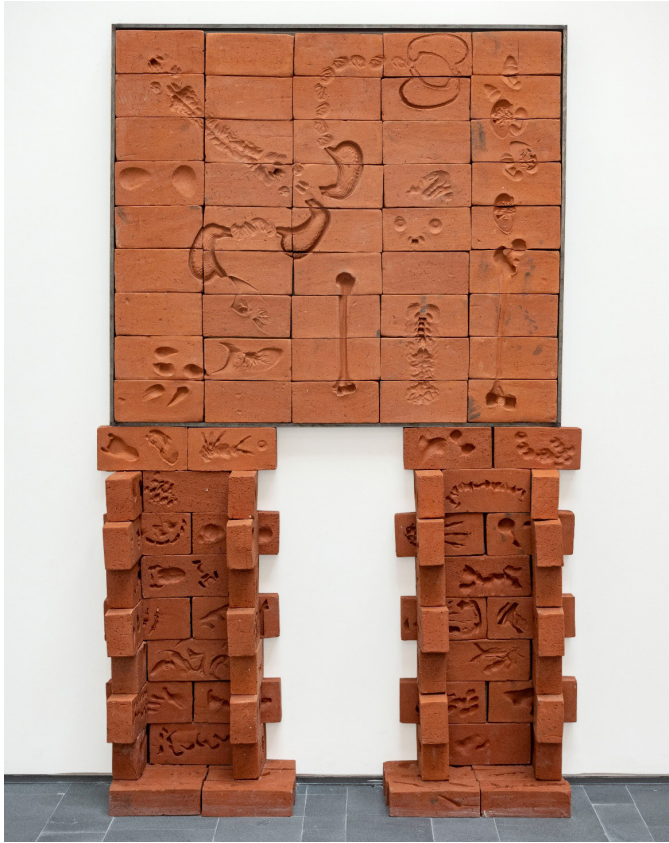
1. GİRİŞ

Yedinci Kita başlıklı 16. İstanbul Bienali'nin açılış konuşmasında bienalin Fransız küratörü Nicolas Bourriaud, Werner Herzog'un 1982 tarihli filmi Fitzcarraldo'dan bir kısım paylaşarak konuşmasına başlamıştı. Amazon ormanlarında opera binası inşa etmek isteyen birini konu alan filmde, Bourriaud'ya göre, Herzog Amazon Ormanları'nın yok olacağını yıllar öncesinden tahmin edebilmişti. Bienal başlığını Pasifik Okyanusu'nda yüzer halde bulunan, 3,4 milyon metrekarelik bir alanı kaplayan ve yaklaşık yedi milyon tonluk plastik atıklara referans vermekteydi.

Böylece bienal, modernleşmenin üretimi olarak insan ve doğa arasındaki ayrımın insanlığı çevresel felakete sürüklediğini iddia ediyordu. İlerleme, endüstriyel üretim ve tüketim toplumu olguları, antropolojik açıdan inceleniyordu ve etkinlik insanlığın dünyada bıraktığı etkiler ve insan-olmayanla ilişkisini ele alıyordu. 14 Eylül'deki açılıştan yaklaşık bir ay kadar önce etkinliğin ana mekanı olan Haliç Tersanesi, alandaki yüksek asbest oranı ölçümünden dolayı mekanlar arasından çıkarıldı ve burada yer alacak olan projeler, önceleri Antrepo 5 olarak bilinen ve bugün Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Resim ve Heykel Müzesi olarak önümüzdeki

yıl açılacak olan binaya taşındı. Küratörün vurguladığı gibi ilk kez bir İstanbul Bienali mekanı çevresel nedenler yüzünden değiştiriliyordu. Bienalin diğer iki mekanı ise Pera Müzesi ve Büyükdade'deki çeşitli mekanlardı.

Yedinci Kıta başlıklı bienalde öne çıkan çalışmalar arasında, Karaköy rıhtımdaki inşaattan gelen sesleri dönüştürerek, bir ışık ve toz odası yaratan Dora Budor'un "Origin", Eloise Hawser'in "Tipping Hall" isimli İstanbul'da bir geri dönüşüm tesisinde çekmiş olduğu videodan hareketle realize ettiği multimedya yerleştirmesi ve Mariechen Danz'ın 2,455 tuğladan oluşan geniş-ölçekli yerleştirmesi bulunuyordu. Bienal yüzür durumdaki atık adasını görünür kılmaya çalışırken, yukarıdaki isimlere Ozan Atalan'ın "Monokrom" isimli bir sığır iskeleti ve kentin orantısız büyümesine koşut olarak buldukları alanlardan yer değiştirmelerini ele alan yerleştirmesi, Feral Atlas Collective'in videolar, belgeler, çizimler gibi araçlararası bir formatta ele aldıkları çalışmaları ve Mika Rottenberg'in "Spagetti Blockchain" isimli videosu eklenebilir. Öte yandan, Agnieszka Kurant'ın Ford otomotiv sonrası eski otomotiv boyalarından oluşan taşlarla oluşturduğu "Post-Fordite" çalışması, Maçka Parkında realize edilen Monster Chetwynd'in "The Gorgon's Playground" isimli oyun alanı ve Radcliffe Bailey'in, bir tekne üzerinden kölelik ve esaret tarihi ve müzik tarihine referans veren enstalasyonu "Nommo" da akılda tutulması gereken işler arasındadır. Böylece genel hatlarıyla bienalin iklim krizi için acil eyleme geçilmesini öneren bir yapıda olduğu düşünülebilir. Ama bir bienalin korunaklı müze duvarlarının ardında reel eyleme geçmek için olası eylemleri tetikleyebileceği söylenebilir mi?

Görsel 1. Mariechen Danz, "Beden Tuğlaları" ve diğer çalışmalar, 2019, fotoğraf: Sahir Uğur Eren.

Görsel 2. Dora Budor, "Köken I (Kar Fırtınası), II (Evlerin Yanması) ve III (Su İçen Geyik)", 2019, fotoğraf: Kunsthalle Basel.

25 ülkeden 56 sanatçı ve kolektifin 200'den fazla yapıtını içeren etkinlik, Hasankeyf'in sular altında kaldığı ve birçok canlı nadir türünün yok olma tehlikesi altında bulunduğu bir döneme denk geldi. Öte yandan bienalin açılış etkinliklerinde bugün cezaevinde bulunan hayırsever İş İnsanı Osman Kavala'nın serbest bırakılması için aralarında sanatçıların bulunduğu aktivistlerin protesto eylemleri gerçekleştirmiş olmaları da tarihe not düşülmelidir. Nitekim 2019 yılı aynı zamanda Avrupa Arkeoloji Mirası Ödülü'nün Kavala'ya verilmesiyle de anımsanacaktır.

"Yedinci Kıta" başlıklı bienalin gündeme getirdiği bazı sorular yine de önemlidir: Sanat, küresel ve ulusal bağlamda yaşanan bu çevre felaketlerine dair nasıl önermelerde bulunabilir ve bu konuda sorumluluğu nedir? Sanatın bu noktada nasıl bir rol üstlenmesi gerekir? Bu konu ekseninde Halkevleri ve Kadın Savunma Ağı'nın da içinde olduğu pek çok inisiyatif 27 Eylül 2019 tarihinde çevre mücadelesinin bienal tarafından bir halkla ilişkiler malzemesi haline geldiğini belirterek, bir protesto çağrısı yaptı. Metinlerinde özetle, içlerinde plastik hammaddesi olan petrol işinde olanların bulunduğu, fosil yakıtlar ve doğa tahribatı üzerinden para kazanan şirketlerin bienalde insanlara plastik kirliliğini anlatmalarının bir iki yüzünlük olduğunu belirtiyorlardı. 16. İstanbul Bienali'ni protesto ederek, katkıda bulunan sanatçı ve aktivistleri de ayıpladıklarını açıklıyorlardı. Acaba bu keskin eleştirilerinde haklı değiller mi? Üzerinde düşünölmeye değer.

Görsel 3. Feral Atlas Collective, 2019, fotoğraf: Sahir Uğur Eren.

Görsel 4. Radcliffe Bailey, "Nommo", 2019, fotoğraf: Sahir Uğur Eren.

Hakikat-ötesi tartışmalarının yarattığı dikkat dağınıklığı içerisinde, bilimsel verilere ve politik konum alırlara güvenmek gerekiyor. Elbette bir bienal, çözüm değil ancak öneri sunabilir ama bu önerilerin de hakiki bir zeminde olması gerekir. Önemli ve ivedi sorulması gereken soruları reel düzlemde sormayıp da bir temsil rejiminin içerisine sokarak, zamansız-mekansız bir retorik içerisinde ötelemek, uygun bir eylem planı olarak görünmemektedir. İhtiyaç duyulan şey, bilimsel ve yaratıcı çözümlerdir. Fakat, liberaller ve düzen politikacılarının en temel tarihsel bağıntıları görememesi asıl problemdir. İnsanlık doğayla özel bir üretim tarzıyla etkileşim kurar ve üretimi planlıdır, kapitalizmin ise plansızdır. Çevre kirliliğini bilanço tablolarına dahil etmeyen kapitalizm, insan yaşamını tehdit eder. İnsanlık doğayı dönüştürmüştür ve doğaya zarar vermektedir. Fakat alternatif nedir ve kapitalizmin yarattığı yıkımın cezasını kim ödemektedir? Şirketler insanlığın maliyetlerini öder mi? İnsanlık kendi ürettiği çöplerle karışacak bir yaşamın sonuna doğru yaklaşıyor ve bu sorunun çözümü yine insanlığın kendisinde bulunuyor. Çözümün mekanının beyaz küpler olacağını düşünmek ise pek olanaklı görünmüyor.

2. KAYNAKÇA

İstanbul Kültür Sanat Vakfı. <https://www.iksv.org/> (Erişim Tarihi: 20.12.2019)

